1 Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА а МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СIЕРАДАО

Свет Арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхьарча Советан Министрий Советан оргон. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 112 (2841). Ера, 28 ноябрь, 1963 шу. Мах 2 кеп.

Х-гIа ОБЛАСТА ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

Кхоана, Грозне болх бе йолалургьа Х-гIа йола областа партийни конференци. Цо итоган ертья IХ-гIчен Х-гIчен конференцешта юкъерча хана, КПСС XXII съезд хинначул тIехьаьгIа дIадахаха шин шера областа партийни организазе бьча балха, цу юкъе Iоаьнь опыт йоашхарьга, балхацара кхоачамбоацараш гучалоахаргда, уж дIадахара наькъал кьоастедергда, дIахойодача хана партийни организацеча хьалхашка латта декхарш белгаллоахаргда.

КПСС Центральни Комитета гонахьа чIоагIта кхотаенна йолаш енай республика партийни организаци пIай Х-ча конференце. Организационни а идейно-политически а гIулакхашка диллача дикка дегIаенай из, нахаларга бувзам шерабьб, духхагIа йола первични партийни организаци болх знакгIа бе хиннай. БIаьш коммунистан да парткомашкен партборошкеи общественни - хьисапе балхаш деш, денгара денга совдолхаш латт коммунистий хьинар.

КПСС XXII съезда решенеш кхоачаш а еш деррига хьинар а берриге низ а тIабахийтаб Нохч-ГIалгIайчен партийни организаце республика экономикен культурен дикка дегIайоалаяра, къастамхой вахара хьал тоадара. Хьалха боахама деш дола гIулакхаш КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенешка хьежжа эргалдаккхарах дика беркат дьаьнна. вай республика боахама деррига доахьош дегIаоалаяра. 1962 шера тIехххоачашйр республика промышленносто валови продукци арахецара паччахьалхчен план. Иштта хана хьалха кхоачашъяьй семилетка пхеллаIча шера иттг белгалдаьхьа шера планан уьггачеча, предприятеи материально-техничеи Iалашъеча доккхий кхоачамбоапаршхлар да. дIахойодача хана цу гIулакхага чIоагIта хьежа еза партийни организаци.

Къастта чIоагIта теркам тIабахйта бешан гIулакх да гIишлошьелга, хьаева гIишлоний дикал лакхъеларга. Республикерча 52 СМУ-х йиъне мара 10 бетта йолаш гIишлошьира план кхоачашъяьлга уьк шера. Хьалхьалъяьна хилл дезаш дола дукхха нах чубаха цIеноШ да дать даланза. ГIишлошъеча керте латтарашкара хьадеха деза цар шоай болх сиха тобабар, графикаш гIишлош хьалъ, яр, цар дикал лакхъяр.

Отчетни хана цхьаьлона толамаш дьахад юртбоахам дегIабоалабеча а. Уьк шера 11,7 милион пуьт ялат деанат Нохч-ГIалгIайчен къьагIамхоша Пахенна, из хул планат лаьрхIачул 3,3 миллион пуьт дукхагIа. Алхха планал совгIа дIадеина ялат дуккхагIа да 1953 шера республике кийчдеш хинначул. Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къьагIамхошка чIоагIта баркал оалаш а котало яккхаях дахкъал бувшаш а каьхат дайтар КПСС Центральни Комитетон Министрий Советон. Из толам боаккхаш дика къьхийтар Грозненски, Сунженски, Наьсарен, Наурски, иштта кхьча производственни управленеи колхозхошка, совхозий болхлошна, юрта боахама специалисташа. Цхьабакъла, дахьош хоачамбаь. Це йиш яц вай. Хиана а дуккха кхоачамбоацараш да вай юрта боахаме. Парте белгалдаьхьад юрта боахама деррига доакъош тоадара къкъаш. Уж да удобреиеех пайда яцар, хиит деза лаьттан дуккхагIа хилийтарш царна бо-къонша доал дари, тIехьадисача боахамий экономика тоайр. Алхха уж кхо декхар кхоачашдара, ларда тIа мара лакхлургьаьш лаьттандаргда. Балхий культура вIашатIехьадргдар шерагара цеш-рага ялати хьайбай продукташ дукхагIа яха.

ХIанзарча хьалашка геттара чIоагIта лоарлIам болаш да идеологически болх тоабар, марксистско-ленински образовани, кадрай политически уровень лакхъяр. Парте XXII съездан КПСС ЦК июньски Пленумен решенеш кхоачаш а еш республика партийни организазе дикка тоабабаь идеологически болх, производствета керттерча деххарашца из чIоагIта гIа бийзаб. Шерагара шерага дукхагIа хул политически дешара системо чуложаш бола иах, эргаяьна тоаенай политически пропаганда формаши методаши.

IхьабакъIа, идеологически балха боарам хIанз а бан КПСС ЦК июньски Пленумо партийни организацеча хьалхашка оттаьлча деххарашка хьежжа. Производственни управленеи партком-маш, райкомаш, партийни организацеи декхарийла и марксистски-ленински дешара хIара денна а кхетама а кулгалде, идеологически балха чуложашъ кIоаррга боавза, коммунисташа мишта деш хьожаш хиа. Къьастта теркам тIабахийта беза кадраша экономически дешар хьехара.

Дикка къьхьега деза партийни организацеи наха юкъе бу политически болх тоабара. Цу гIулакха эггара хьалха де дезар да цун идейни боарам лакхбар, цунца дукхагIа иах чулацар. Производственни декхараш кхоачашдара нах оарлгIоахаш хила беза из болх. чIоагIта доархIам болаш да политически балха юкъе дакъа ловцаш хьалкье лелаю болхлой хилар.

Дикка тоабе беза школаш, вуший, искусства учреждеиеи, творчески организацеи болх.

Нохч-ГIалгIайчен партийни организазе бахаре чIоагIта доархIам болаш хIама да Х областа партийни конференци. Шеко яц цун делегаташа берриге шоай яхь республика экономикеи культуреи дIахо дегIайоалаяра, кхоачамбоацараш дIаоахара наькъал лакара, организационни а политически болх тоабара, тIабохийтаргхларах.

ЛЕНИНГРАД. Хьалдеш латтача йоккхача химе гIирсаша двигателаш, генератораш, аппаратура лоаттеаш я «Электросила» яхача объединене коллектив. Хьалдеш латтача химически гIирсий заказаш хьалха кхоачашъяьна шоашта хьалхашка декхар оттадьяь электромашиностроителаша. Дуккхача химически предприятешта а, хIаьта иштта Кингасепски фосфоритни рудникана а машинаи аппараташ кийчьеш ба уж хIама.

Сурта тIа: магнитни станцеи вIашатIехьаш ба (хьалхашкьара барам) В. И. Туркини (аврдеха) Р. А. Лауенберги, И. Баранова сурт, ТАСС фотохроника.

Кхашка—хий!

Н. С. Хрущев а волаш Къилбасеча Кавказа юрта. боахама болххлой красодарски совепзани хиначул тIехьаьгIа республикерча колхозашеи совхозашеи белгалдаьхар дIайийна хIамаш 1964-ча шера тешшаме хьукъкъаьтара доаттабеча кхоьсаме пайда эца беза хьалда дола гIулакхаш. Химизации кхашка хий дехкилгеи да из. Цу хана дена ши бутт дIабабинаб. Фуд цу дIаяхача хана дьар?

Геттара дукха минеральни удобреиеш кхьаьчаь боахамашка, кхашка — цхьаьнакхетара дикагIа а цхьаьнакхетара вогIа а — вIалла ца яьча боарамегIа подкормка югурахьа дIайийнача культураша. ХIаьта хиш дехкача лаьттан тIара балхахь эшшача тайпара карайпсдаь. мелиораторш сатийна Iеш ба.

Кхашка хиш дехкилгга бокхха лоархIам болаш хилара хьакъеьха кхамалалш-м хьашт мелл а даьд Шаьла, Наьсарен, Урус-Мартана производственни управленеи болхлоша!

— Хиш дехка лаьттан — из вай ганз я. Берриге низ оарлгIабоаккхаргба вай царех дикагIа пайда эцара, ца яхаш. ГIишлоша-маш дукха даьд трибуна тIара Шаьла управленге болхлоша.

IхьабакъIа, кхьча боахамий кулгалхоша а санна, цар кастта дипломлийтар шоаш даь тIахьехамаш.

Гуйра нагахьа мара ца йоагIа тIача тайпара екъа ера. Эшшача боарамагIа тIоалла ян лаьттанца. Долче, лаьттанца тIоайал Iоаьра балхаш цIенхаштта карааша деза колхозашеи совхозашеи.

Ухх тайпара латт республике кхашка хиш дахкара гIулакх.

Шелковски	8590	5966
Наурски	2570	1076
Шаьла	5800	743
Грозненски	3750	167
Сунженски	5040	48
Ножай-Юрта	7780	—
Наьсарен	920	—
Урус-Мартана	3550	—
Республике	Ерригача 40000	8351

Цу сводкаи доагIар алга дийхар оаха ниженерагара-мелиораторгара иов. Шерстянникова-гара.

ПIадвугIа да ухх тIехьаьгIа хана шелковски боахамаша кхашка хий диллара дукхагIа терко ешш хилар. Белгалъяккха безам ба са керттера агроном нов. Сенин вола «Терский» совхоз а. Уьказе дукккача лаьттан тIа хий диллад. 420 гектара тIа хий диллад Ленина цIерахча наурски колхозе а.

IхьабакъIа, кхьча производственни управленешка дицдаьлийтаб кхашка хий дуллилга. Масеара а хий дехкаш хургIола авенош хIана а вIашатIехьхаяна э. IхьабIойча моттигашка лаьрхIа хий дехкарий кадраш кийчьяьр, цхьабакъла, хIанз а тIехьа уж кхьча балхашка хьежжа.

Хий канаплашка гIолла Iоуь, хIара боахама дIатIахьожабаь хий дехкача системай специализташ ба, — лаьттанца тIоадал IоаергIола гIулакх ца деш хIана дитI хьаьга?

Хиш дехкаш совнагIа дукха рузкъаш доале дезаргда, хий ца диллача а йиш я дIайийна хIамаш дика хьувькъе, яхаш йола харцахьара уйлаш чуесса ба цхьаьлона боахамашкара болхлой. Хиш дехкача лаьтташ тIа хьувькъам 1,5—2-зза алсамбарг-хилар а хий диллара дIадахар дерриге ухаметтоттаргхларах а дицдолийт цар.

ЦУН ВОЗАЛЛЕНГА Н. С. ХРУЩЕВГА

СССР Министрий Советан Председателерга

МОСКВА

Аз сий деш вола г-н Председатель.

Iалаьмате чIоагIа новкъа долча тайпара президент Кеннеди верах Iа бив кодам бахьан долаш американски халкъа цIерах Хьона баркал эал дов соьга. Ший берриге из-м халкъашта юкъера проблемаш машаре къоастаяра, дерригача мехкашта юкъера гIулакхаш, цу дахьле Советски Союзан вIашатIехийттача Штаташтеи юкъера дарзаш а тоадара хетабаь вар президент Кеннеди. Уж декхараш хоачашдара тIакхуьш хулга дIаходахьи безам болаш ва со.

Линдон Б. Джонсон.

24 ноябрь 1963 шу.

ЦУН ВОЗАЛЛЕНГА Л. И. БРЕЖНЕВГА

СССР Лаккхьарча Совета Президиума Председателерга

г. МОСКВА

Аз сий деш вола Президент.

Американски халкъаца докхха во а хоачаш, геттара новкъа долча тайпара президент Кеннеди верах Iа Гайха а советски халкъаша а баь кодам бахьан долаш баркал оал аз Хьона.

Линдон Б. ДЖОНСОН.

24 ноябрь 1963 шу.

Сунженски кхайкарал хьаллоац

КЕРДА ТОРОНАШ ГУЧАЙОАХАШ

Тха къьхьегамхой керттера декхар да экономика чIоагIтеи хьалха латтача боаламашта совхозаш тIакхетар. Иа сийлеи гIулакх кхоачашдара тороношш йолаш я. Керттера да къьхьегама овсарле лакхлагIеи пайда дукхагIеи хургIолача бесса деррига балхаш вIашатIехьахар, кадраш кийчса дIаоталагIа, кхоачамбоацараш ханнаьха хьагуча а доахаш дIадахар. Сунженски производственни управлене къьхьегамхоша дьахь кхайкаралла геттара раьза а хиначул, тIоай боарамегIа торонашка цIьаькха хьажа а хьежжа уж дукхагIа гучахча а лаьрхIад оаха. Соахха 168,5 акар сома зе хиннад боахама, хIаьта ухх шера а кхы дикагIа даш гIулакхаш.

Боахама экономика сихха дегIабоалаяра геттара доархIаме да агротехника бокъонаш телха а ца еш лаьтта оахиига, ялатат цIьаулаца. ХIанзаьца дикача фух дене а кIеиига хьувькъам душ дале а дIадувра оаха ялат. Цудуьха во хьувькъар из. Ухх шера кхьча тайпара да гIулакхаш. «Безостая-1» а ялаш фуз дола кIа Iалашъьдар оаха. ХIаьта дерригача лаьттан тIа перекрестни хьисапе дIадийнад гурзьха дуьш дола кIа, кен. кхьдола ялаташ.

Бокъа геттаран тIабахийта аха я яьха тоадар цу ялатта лаьрхIа дола лаьтта.

дIанхача шIошка сания кхоачамбоацараш хиланаар цу даькъе ухх шера. 26 — 27 сантиметр кIоарга а вIалла йовкъаш цу юташ а ахьар деррига лаьтта.

Цул совгIа дукха кхъьег совхозе дIадийнача ялатий хьувькъам лакхбара. Самолеташеи тхьов сеялкашшеи хIанзе а 550 гектара тIа мегIа нерадьяь удобреиеш тайсаб. Удобреиеш товсилга дIахо а дIаьхьош да.

Хьайбай болх да чIоагIта дегIабоалабе лаьрхIад оахэ. Из фонодух кхоачашдара ухх шера дукхагIа Iалашъьдар оаха. Доакъар эргалаккхара совхозе 1964 шера дIаювргьа 1508 гектар бобови культура, Хlара Iатта 1,17 гектар кхоачаархьа уж.

Пайда луш дола лаьтта дукхагIа хилийтара 500 гектар долча лаьттан тIара, дIзделкаш гIьаий иштагIан. Цу гIулакхо йиш хуьдийтарьга шерра-шера кхы тIа а 800 тонн сонгIа гIожа доакъар Iалашше. цу кIотаргашта юкъе доажжалеча жерча доадеш долда тха кхьаьна.

Тха совхоза къьхьегамхоша шоай иниз дIахкоачар дерриге совхоз хьалха латтача боахамашта тIехьаькхаера.

Ю. ФЕДОРОВ,
производственни управлене «Старонорозненский» совхоза керттера агроном.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ Х-ча ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ

ДЕЛЕГАТИЙ ТЕРКАМГА

Нохч-ГIалгIай областной партийни конференци хьаелл 1963-ча шера 29-ча ноябре ГуйрIийна 10 сахьат даьлча Заводской районерча Ленина цIерахча культура Двореце.

Делегаташа регистраци ю 28-ча ноябре ГуйрIийна 9 сахьат даьлча деноз 19 сахьат даллалца парте обкома цIеноШкеи 29-ча ноябре ГуйрIийна 9 сахьат даьлча деноз Ленина цIерахча культура Двореца цIеноШкеи.

КПСС Нохч-ГIалгIай обком.

ВАЬ 143 ШУ ДУЗАЧА ДЕННА

Фридрих Энгельс

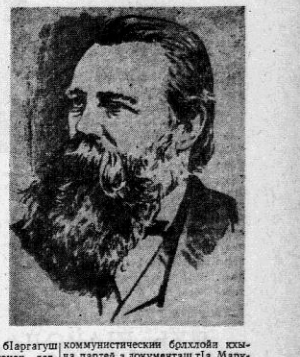

Iальмате кIоарга уйла яхоачаш хиначул тIехьаьчна дикача Iялмахочун, чIоагIача революционера Фридрих Энгельса цIи (1820—1895) деррига дунен тIарча къьхьегамхоша чIоагIа сий деш я. Ший доттагIчунца Карл Марксица цхьана Iялман коммунизмана — научни коммунистически новкъа эргаяккхара лоаттабеча къовсаме пролетариата идейни герза — лард ел-лар ва Энгельс. Цхьана хIаьваь шоай «Святое семейство», «Немецки идеологи» яхача балхашгIа а Марксен Энгельсен лард ел-лар кердача, революционно-материалистически мировоззренеи. Цар шинне цхьана хIаьваь «Коммунистически парте манифест» — капитализм хIадах хиланза а коммунизм котьаланза а яьрг ца хилар Iялмаша хьахьекха дола, болхлой класса исторически миссеи хьахьекха дола Iялман коммунизмах, хьалхара программни документ.

Энгельса хIаьваь «Коммунизма принципаш» яхача цIераца йовзаш йола «Манифеста» проект. Энгельса хIаьва да «Антдерга Дюринга», «Iалама диалектика», «Утопегара Iилманга хоачаш социализм дегIаяр», «Дезза-ларш», «Людвиг Фейрбахи классически немецки философе дIаларш», иштта кхыдола башхадика балхаш. Цу балхаш тIа кхоастан бьб маркситски философе, теоретически естествознаме, политически экономе, проетарски парте тактика овлан тIарча дешай.

«Капитала» шоллагIен кхоачагIен томаш кепа теха аралаха кийчдеш итт шера Iальмате цу-чаШдир Маркса деррига ший вахар лийрхIа гIулакх. Iилман корифей хинна да Iеш. чIоагIа тIемаьр а хиннав Энгельс. Маркса-ца цхьана Энгельса цIи (1820—1895) деррига дунен тIарча къьхьегамхоша чIоагIа сий деш я. Ший доттагIчунца Карл Марксица цхьана Iялман коммунизмана — научни коммунистически новкъа эргаяккхара лоаттабеча къовсаме пролетариата идейни герза — лард ел-лар ва Энгельс. Цхьана хIаьваь шоай «Святое семейство», «Немецки идеологи» яхача балхашгIа а Марксен Энгельсен лард ел-лар кердача, революционно-материалистически мировоззренеи. Цар шинне цхьана хIаьваь «Коммунистически парте манифест» — капитализ

ОРЕНБУРГСКИ ОБЛАСТЬ. Ухх шера март бетта Новотроицкерча Орско-Халиловски металлургически комбинате болх бе йолаенай керда домза. Металлургий коллективо. цу аггерата яиз толамца кара а берзабаь, хIанз планал совгIа металл лоладу. Мастера Федченко Василе смено байнача бетта заданел совгIа цхьа эзаря ах эзаря тонн чоп деннад.

Сурта тIа: хьалха латта йоккхача промышленни комплексана — Аргун яхача индустриальни поселкерча шекар доаккхачу пицемаша, цхьа заводозаша юхье шийна моттиг а лаьца латт Нохч-ГIалгIай геологически экспедицин. Йоккха еше а, барт тайна йолча геологий коллективо кхоачашбер республикана лоархIамера болх ба: бесаш долеи нагтахьа мара ца хулеи металлаш. гIишлой материалаш, хина чIоагIа кье йолча районашка хиий доалла моттигаш лох цо. Цу тайнарча экспедице деккъаришта юхьедоагIа Нохч-ГIалгIайчен лаьттанна кIалхара хиши гIишлой материалаш лоарделга а, царех пайда эпача тIахьожам лоаттабелга а, рудни йоаца пайданера оаккалаш йохьхий хьажара карт оттагар духьа геологически материалаш гулъашгеи вIашагIтохьгеи. Арамхеи Эсеи керте тохкама балхан дIадолалашъ экспедице дош, цинк, кхыйола полиметаллаш йоаххий хьожаш.

Армхеи Эсеи керте а республика вокх лоаман районашка а бепи болха тохкамаш, шеко йоаццаш, духьа хана деиз болх беш рудникаш йолча Салонски металлически поиса (КъилбаседаI-ХIирий мохк) Малхбоаленгахьа дIахоьхьар хурдда. Цудухьа Нохч-ГIалгIай лоамашкахьара латтера дика тахка деззаш да КъилбаседаI-ХIирий механизированни пийсйена тохкама балхаш ухъана геттера тIехьаяса хиларз.

IхьабакъIда. пайданерча оаххалаштъ бокъонца тохкамбе долалалларехь. Союзэ геологеи лаьттан чеиаш лоараярен Министерстве чIоагIъеча положеннеша хьежжа, болалларе еза дукхха пачччахьхьа ахка а дIадоахийтар де деззаш лоца доккхий балхаш дича пайдана хургIилар хьахьоьхьан йоаз технико-экономически показателеш. Цудухьа хIанз йистейоалаш латт Армхена гонахьа 1958—1962 шерашка Армхенски геологически партеи тIаьча балхаш йоаз геологически отчет. Цу отчето хьахьоьхьарга геолого-тохкама балхаш дIахо малагIча оагIоралча де деза.

Республике Iалъмате дукха хьалъеш латтача промышленни объекташта, чулеца цIеношта, культурно-бытовой гIуллакхаташ дарелга а хина а гIишлой материалаш дукха эш. Вай республика лаьттан чеиашка Iалъмате дукха йоазкаш йола гIишлой материалаш лохаш къасьта парти я экспедицина. Ишерская яхача станицера гаьне йолашш гучаийаккий атте хьалъежжа а дIа йола болх беш гIуллакхаташ дIа гIум доаккха моттигг. Массеех миллион кубически метр хургIйолаш я гучаьашна гIум.

Карабулакерча жагIен гIуммаш вIашагIа а увш йоазкаш хиннача моттигера гучаьяннай 300 а кмы совгIа а марка йола бетон заводаш эпша бедал а бепи хьежен деиеш доттагахьоахчен болача марххлаз лоха мегаргйола гIум а. Из а я иштта хьайоаккхаш аттен пайданеи.

ДIадахача шерашка экспедице геологаша гуча а яьккха пайда эпаш я дукхха гIишлой материалаш хьаю предприятеш, масала, Новжай-Юрта, Наурски, МагIалбикера, СаьмуIашкара кирпишкий заводаш бедалца Талашъеш йола ягт совгIа моттигг.

Чишкера гаьна йоаццаш социаьй панеллаш блокъаш хьае мегаргйола гIум, хIаьта Советски районера, Малые Варанды яхача юхье, тохкамбераша гучаьякхкхай охрен мумии яхараш саина дола басараш кийдаргга яхийта мегаргйола бедал.

Дубай-Юрта юхе гIементга лоабаташ дахара балхаш даь а даьина, хIанз из моттиг таххара балхаш да деш. Лоабаташ Iалаьмате дика а ГОСТ-а стандарто маяххара а да.

Цхьан хьанна балхаш деш да Гулермеса, Тярка, Шолжа доаккашкара бентонитовни оалаш дола лоабаташ дохаш — из бурун деттарий-мехкхаттъкой заказ. Бентонитовни лоабато мехкдаьтта тохкарашта новкъостад ду тIоаначча чубуаш бола лоабата маркхаI чу па байитара, бурув тохаш латтача хана оскважина чу хулаш йола духьаленаш дIайоаз.

ГIишлой материалаш лохаш йола парти дукхагIа оарцагIъела езар бутовни кхерз лаха, цу гIуллакхаца хьаштдоаш йолча оргонизацеишна цхьана къоастаде дезар дукха мах а болаш топпарех ева кирпишкана меттех селикатни кирпишк хьаерйола производство вай республике малагIча моттиге йиллача гIойленагIа яр яха дош. Долче, кварцеи гIомарах дола дош да къоастаде дезар. Из вай белгалъяь проблема къоастаяра эгтара гIойленагIа йола моттиг Чишка я — ухъана я гIум а кIар а.

Наполнителя меттех пайда эпа беза кеpамзех, хIана аьчча из сувсаш бола лодаг теха хьаь кирпишк йоттача хана хьаухл дIа-юха кхуьхьи йохара кхерам бошш йоккхий чIечиларш. ГIорIагIа йола гIум лохаи дукхагIа балхаш де дезаргда экспедице, хIана аьчча по йиш хулийтаргьар цемент кхое.

Доккхий декхараш тIаделхаш Нохч-ГIалгIай экспедице гидро-геологически партена, хIана аьчча юртбоахамеен промышленни предприятеи хиша Iалашъера проблемаш республике а, районашка хIанз а къаьста яиза йиса я.

Кхоачамхиллал дола хиш лаьттанна кIалхара гучалахар дуьха гидропарте балхаш дIадолалаьш Алхан-Чуртеи, Тярка тIа Генашка Гирюкт ломкъашка а. Хий даккха буруь теха скважинаш яьхача гучаьашнаг Алхан-Чуртски атагIарча цхьайоача моттигашка дика а совхозий фермаштеи отделенеитеи тоъал дукха а хий доаллаш хилар. Масала, уьхьза буруь теха яьначуа кхаь скважинаш чура секунда 5,5 метр а йолаш дика чамбола хий дахиьаь. Шолже дух тIа яькхкхача кхаь скважина чура дахиьаь доахаяна меладе мегаргйола дира хий.

Цхьан деишача аьчча, геологаша дача тохкамэшта хьаьхьехкад, мела мегаргйолча хинна эгтара аьттуь болгIагIа Алхан-Чуртски Тярка йистереи атагIенаш а кIезигагIа аьттуь бараш Тиркеи Шолжеи довкъаш а хилар.

Республика уна хIинно дорзяра Министерства ешнача заданеех гидро-геологически партеь отрядех цхьанне тохкама балхаш ду Советски районерча Зона яхача юрта юхера минеральни хиш лохаш. Уьхаза 48 хьастага хьежжача тIехьагIа гучалахинад парех 11 минеральни хий дуздулаш хилар. Хlанз иштта гучалахина хиш дуздулаш лаьтта мел пайдана да хьожаш дIахо а тохкамаш ду.

Гидрогеологаша цу тайнпара Iомаде дезз межхдаьттана бурув техачара тIадулвлача хин химически состаи минтай хьажара доаккхача. Уж тайна хиш дукхагIча хана чIоагIа пайдаиера элементаш йоаххаш хул. Масала, Дьаттагlа межхдаьтта даккха аьнна тIерча мела бурув техача хана массеех бутт бакъкхар хIара деннеи байсаннеи 40 эзар тонн Дайка хий уранГйхьаш. Цунах гучалахар хьажжечача тухаитта юхье хIара литр хиша 35 миллиграммага кхоачаш йой йоаллаш ухлар. ТIаккха из Iалъмате дукха хина езаш я цига. Уьхаза йилла мегаргьа йод йоаха завод а пхи эзар совгIа сар ваханн йолаш болхлой поселок а. Цу тайнпара, дьаттанна кIалхара дукъдуьча хин, промышленности йод яккхарал совгIа, пайда эпа мегаргйа бахача наьха пIеноп дIоазадара а.

Хайча сакъердаме хургIолаш хIама да. Iан замалахьа цIагIа цIерап йоагаечча хана скважино лаьттанна кIалхара хьалтесса йоаккал 49 млн. кубически метр Iалама гIум йоагайнча яргьар миссел хинна хилар. Из тайпа йуьа скважин тоъаргья колларгйола ерриге болхлой поселок а йодовн завод а йоаххьара. Цу тIа а цIеношка дIайха хий чIудуллаш дIабаха мах ихъаметтаоттаргбе Iай цIагIа пIерап йоагаеш боаккхача 4 бетта. Пайда йийца дьанна хий гарггарча совхозий теплицаш йIоахьярга хьежаде мегаргда.

Межкдаьтта лохаш бурув техачара тIадьанна хий бокъонца тахкара доаш экспедице геологоразведчикана кхоачаде деза «Грозиефта» обьединене геологически отделаца цхьана.

Дукха дешаш да къоастеде дезаш кхоначча коллективана хьалхаъкка латтараш. Вешта, Нохч-ГIалгIайчен территорь укх тIехьхарча хаиналла, малярш а аьчча. межхлаьтта дакккар духьа мара Iомаеш а мичча хиннай. ХIанз хх хьатIанхьаьчай кхыдолла рузкъаш а гучадахара. Республика лаьттан чеиашка гучаяланназ Iалъмате дукха гIишлой материалаш минеральни йоаххь. Iан замалахьа цIагIа цIерап йоагаеш боаккхача 4 бетта. Пайда йийца дьанна хий гарггарча совхозий теплицаш йIоахьярга хьежаде мегаргда.

Межкдаьтта лохаш бурув техачара тIадьанна хий бокъонца тахкара доаш экспедице геологоразведчикана кхоачаде деза «Грозиефта» обьединене геологически отделаца цхьана.

Дукха дешаш да къоастеде дезаи

ТІЕХЬАДУСА БОАХАМАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ!

Фуд итогаша хьахьокхар

Шерра-шера декхарш хьегар «Октябра 12 шу» яхачеи «Победа» яхачеи колхозех. Цу шинна колхозе кьашета вона хьал тІа дар хьайбан. Юрта боахама лоарХламеГарча культурай хьокхамаш а тІоагІа эсала дар. Масала, хІара гекгара тІара лаьрхІача 10—11 центнерал дуккагІа гурахьа дув ялат дьакхХадаш цу шинна а колхозо ух тІехьаьрча масех шера.

1962-ча шера шинна колхозера кьахьегамхой рьяза а болаш вІашаГІскийтар уж ци боахам. Царех хьалхар «Коммунизмага бода никъъ яха колхоз. Кегда хьахинарча колхоза дика кадраш нийсьяра тІоагІа терко еи хилар партКомех производственни управлении. Хьалха шинна а колхозе балхаш деш хинна шоай балхах дика ка йоаллаш боаца специалисташ мукъаделлитар. Из бахьан долаш массеех эзар сом ахча кходе йиш хилар колхозага.

Бригадаштех фермаштех керте этгар дешар а хоош, шоай болх дика бовза а бовзаш, балха опыт а йолаш бола нах. Дукхахча хана дена партийин болх а лелабь из болх дика бовзаш вола Петр Артемович Клевцов оттавир колхоза партийин комитета керте. Цу ханнала парткома инспектор воллаш болх бен вар ноь. Клевцов.

Ишта тха колхозе болх бе рьяза хилар лаккара дешар дийша яьина йола агроном Зинаида Яковлевна Ляпунова а , хІаьта колхоза хьайбай боахама керте этгар производственни управление болхо Валентина Ильинична Лихачева. Дукха балхаш дир - юкъерча звеноех йола кадраш нийсьеш а. Дукха дар колхоза пчеленае а специалисташа а де дезаш дола тІулакхаш.

Этгара хьалха тоабанза баргбоначш бар колхозашта юкъе бен боли политико-кхетама болх. Белгалдакхха деза кьахьегама дисциплина телхаеш колхозхой а кІезига ца хилар. Хаиналча балха ара бувалш, арабалъча а дерригІа болх хьа ца бен бар цхьабола колхозхой. Хьалха хиннача колхозий правленеша а партийин организацина а болх дерригІа лелабараст дар. Из хилар хилар бакъду хІаьа болх бе ха тоабара. хьайбашкара йоаш йолча хІара бІаь оагах 95 саг денна ара а воалаш берриг на низ дІа а луш колхоза боахаме дика кьахьегаш хиларо.

ДІайийна лоарХламеГарча культураш дика хьувьхарча укх шерре а тІабийрзза кьахьийгад артелерча кьахьегамхоша. Соахка гуррахье а дІаболабелар культураш хьувьхаяра бола кьовсам.

Колхоза лаьттай хІара участке малагІа культураш дІайийна дукхагІа беркат дарда боьхонца текгача тхона гучадьалар гурахьа юв культураш хьажжІаши этгара пайданагІа хьунгрхинар. Тхоай лаьтташка дика ца хьувьжа мукхи шекара снеклан кІезигагІа дІаера чотах оазх уьш хІара. Кегдерзинко яхача пайдара дика гІулакх дир дІайийнача хІамашта. ХІара участккера лаьттай башхалонашка хьежжа, цхьайолча моттигашка кІезигагІа а цхьайолча моттигашка кІезигагІа а минеральнин органически удобренеш яхкар.

Дукха балхаш даьд оаха хьайбай продуктивность лакхъяра а. Дояркаштен специналистштен из баьхьаьа а хийтар, доахана луш йоаллаш дика тІулакхаш вІашаГІьеллача колмиссе. Цунах гучадьалар мелла дика кхьабача а 2—3 килограммал дуккагІа шура ца луш колхозе бІаь гаргга етт хилар. Шоашш дукха доакъаш рий мыха шура лацар цу доахана. Пайда ца баларал совнагІа, дукхха зе дора колхоза цу доахана. Боьхонна тоххам бен кьоаста а дьа, дІадаха отталар уж доахан. Цара цхьаъ тел Дагестанера яйца а ййца шурийна дикагІа дола доахан доаладир.

ХІанз ух сахьате 1620 бежан да колхозе, цаюс 610 духха а хьаьна а шура луш бола етт ба. Царел соннага 18600 устагІеи 2320 хьакхеи я колхозэ.

Тха колхоза боахама керттера доакъош да: хьайбаш, дІа а юш хьалгІаюьла культураш, жа. ХІанзаяца хьа а этгара дукхагІа тІехьадусаш долла лаьхьа да колхоза хьайбай боахам. Цудухьа оаха мамогта дукхагІа терко ю хьайбай боахам тоабара. хьайбашкара йоала продукташ алсамьяхара.

Кхоачамхиллаз доакъар Іалашдеш ца хилараз тха колхозаша шерра-шера кхоачаш ца еш юсар паччахьалкхенга шура йохкара план. Шорттд доакъар ца хиларах ух шера а тІехьаьнгаз тхо шура йохкара. Цьыбакьла, фунгагІа ца а ух шера пхиъ хоачаш ца лерхІ оаха. Шорттд доакъар кийч а дах, маюша доахаина тайп-тайпара доакъар тела тхо далар бахьан долаш ух тІехьаьрча хана дика шуьра ца тІатекай доахана. Жа тхеа колхозе хьалъяй 300 етт чухошгарбоаш механизированни коровникаш 3000 устагІа чухошгарбоаш желп.

Дикка толамаш дьхъад колхоза кьахьегамхоша яхаш кхедара дьакъе а. 1600 гектар дьхъаь хІара. Цунах гучадьалар тІара ка болча яхаш 20 центнери хьажжІий 31 центнери яьккхай оаха. Паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара дакъе оахош тІаийна социалистически декхарш кхоачамхиллаз дьхъад: 2000 тоин ялат, 400 тоин дуьл, 94 тоин тха дІаденад.

Ши колхоз вІашаГІкхийтача день дьхънача хьалхарча цхьан шера итогаш иштта я. Дьъюх кхоачамбаь Іе йиш йоалийга, карагІдьяначар колхоза боахам айбара алсам хьалхара яхаш мара йоашилга дика хьегадеш да тхо. Цьхьабакъа, цу юхьанца карагІдьяначча хІамаша а къьята хьяхоюх куглаш нийса деш хилча, кьахьегам дика вІашГІехьабакъача болаш йолча торонех биъза пайда ца эцаш хилча моллагІча боахама экономикна а сихха дегІаЙоагІаш хилар.

Раьза хинна тІайийар тха колхоза кьахьегамхоша Суньженски производственни управленее кьахьегамхой кхайкарал. ЧюагІа терко а еш Іомалир из кхайкарал тха массайолча фермашкарча, бригадашкарча кьахьегамхоша. Сунженцаша дІадолалаь дика гІулакх хьал а лоацаш хьатІадоагІаеча шера ца колхоза экономика сихха лакъъра кьахьега лаьрхІад тха кьахьегамхоша.

П. КАРТАВЦЕВ,
Шелковски производственни управление «Коммунизмага бода никъъ» яхачеи колхоза председатель.

ДАГЕСТАНСКИ АССР. Свиноркала балхаш деш ба е мехкарий. Шоай ерриг говзал, дерриг хьинар тІадахийта бу из шоашта дукха безабена болх Анна Лукьяновн Екатерина Семенкои (сурта тІа ауттехьа).

Цар болх беча Кизлярски производственни управление «Ленина никъ» яхача колхоза кагирхой хьакий фермо бІаь тоннал дукхагІа хьакий дуьлн деннад укх шера. Шоай низ а хьинар а кхо ца деш хьегача кьиша шоай колхоза рузькаш дебадеш ба хьайбаш лелайу кагирхой. Укх шера цхьа миллионни ялх бІаь взарн сом доход хинна колхоза. Масса тайпа продукти паччахьалкхенна дІаяларя планаш хинал хьалха кхоачашъяй юртбоахама эртело.

Р. Дика сурт.
ТАСС Фотохроника.

☆ ☆ ☆

ЛОАМАН КОЛХОЗЕ

Экономически кІезига низ болаш боахам бар Советска рейнера «Ленина цІеранІара колхоз из вІашаГІехача хана. 1957-ча шера цун доалаьха массеех бежанн уж чудоахкаде тишш кхийн мара дацар. Хьаьта юртбоахама техника вІалла я а яцар. Иштта эсала ир артела кулгалду калбош а.

ХІанз кхьча тайпара да гІулаьх: кгиий боахамаш вІашаГІа а теха яьча колхоза доалаьха дьъкка бІашш гектараш ялат дуьл даьта, доахан дажа даьгІенаш я. Лоаман хьалаяка ялат дІале, хьалхъеде, из чуэца наьха низ да кхоачача царна новкъостад деш 12 трактор я- кхоъ, (фийг болш ялат хьокхашн, силос йоллашн, коартол чуэнашн) комбайн я, дьъкка а кхы тайпа юрта боахама машинаш я. Колхоза а цун кхьахьегамхой а гІулаьх деш муьхдІа-юха кхуьыь ййс машин я.

Общественни боахама доал дъра эца кидраи а я колхозе. Ший балха тІа вокхха говзанча вз комбайнер нов. Яхьулев Хьумид, районан арахьа а тІехь дІахедий вай республика Лаккехьарча Советa депутата нов. Хасарова Аймане цІи. Юьхьарча балха кьахьегамхой вІашаГІоха а цар дог-уйла ураоттаде а хоош из колхоза парторганизаце секретарь нов. Янурхаев Абу.

Кььсьта ала лоа цу боахам правленеце председателе нов. Улубаев Зайидеч дьяда. Из тІехдика кхеташ Махачкалера совнарптшкога чаккъьяккха, 29 шу мара дьаяна вола дІаннга ешт боахама гІулаьх дика хоза ва. Цун балха ди цкъаза итт-цхьайтта сахьтара кхачалаца дІаьхлуш хул. Хозахета алан цунах юртарча наха «Сатем бошл саг» аьле. Массаделчун бала кхоачашн хьалечоь гІо денн на из, Цудухьа колхоза кьахьегамхоша чюагІа сий ду Зайпде. Колхоза гІулаххаш кхыча боьхамашкарчул дикагІа леларо цецвахкхаш из, хІана аьлча массаза а дикагІаар, кердагІаар балха юкъедоладе Іомадеш хул из. Цунна тешал ду Зайпде цийна ховчох кхоачамбаь ца Іеш Оржоникидзерча юртбоахама института кхоалагІча курсе заочно деший хилзяро.

Колхозоша а цар председателла а дийрхІача тайпара ийсьлаш цкъаза колхозера гІулаххаш. Масала, уьш шера Іалама хьалаш мамица ца хиларах коартоп яо хилар. 50 гектара тІа аЙийна коартолан чуийца яьинай колхоз. Юккъера лаьрхІача хІара гектара тІара 20 центнер мара яланзар уж. ТІадоагІача шера ялзе езача коартолий фу цо тоьар кюрам болаш да гІулаьх. Цунах колхоза правлене а партийнин комсомольски организацина а уьш деношка дІадоладьаьд коартолан дІайийна хинна дьъта юха аха а охаш яхкийех коартолаш хьаяка. .

— Шоко ш1 ІадоагІача шера дІае езача коартолий фу оаха кхоачамболлаш Іалашдеркхиларах, — йоаь колхоза председателз.

Шоай боахам бІаьхий баран колхозхой вахара хьал тоадараи керзаяра наьхьаш лоаш ба колхоза кулгалхой. Боахам экономика хьала а дІахо гкорлочун а хьасап а дьъ сомий бешамаш дІайоІа лаьрхІад колхоза кулгалхоша. Шоаш лаьрхІар кхоачашдеш ба уж хІанз, кІоаргга ахь а аьха, макха з бьыкха 40 гектар дьътта кийчьаьл цар сомий гаьнаш дІайоІа. Хьаьта кхоачамбалаш сомий гаьнаш Хьалха-Мартана производственни управление Мичурин-цІерачуа совхозера нйиай.

Нийса ишкъ ба сомий бешамаш шерьяра колхозе дагалыьлар, цул совІа лоаман Іалама хьалаш цу Гулакха чІоагІа аьттув баргбоаш а да. Иштта бакъъхьара хІама да колхозхоша дагалыьла цъхьыка а. ТІадоагІача шера 10 гектара тІа сьмарсаьхь дІабе лаьрхІад цар. Хьанзае ьхьа памгалъяькхи заьнеш из дьъгта. ДІабе мара ца безаш сьмарсьех а кийчьъьб. Шоай звеноша хьайбаь ух кхебе дош деннад цін хеза болча хьажжІаш лелаирхоша Хасарова Аймане. Муьхдакеем Хьалитаев. Теша гергволлий да хьинар долча цу кьахьегамхоша лоаман Хьалашка духхьыыха дІабуьш болча сьмарсаьхь колхоза бокхха пайн базьыргилар. ШоагІа теркам ца Іаьхьоит колхоза кулгалхоша хьайбаш леладарз.

Цу боахама доалаьха 634 бежан да. Колхозхоша дика кийчо ыай царна Іанз. Ший хаиналча ремонт ыай доакъан чуэнаьхьаьлча, цаюс 250 бежанцара цъхьыка ца кьастийташ дика лелаларан совІа дерста а да цун Іулацара доахан.

Хьалъала балхаш а деш колхоза юкъара боахам дегІабоалабара колхозхоша дьъчун а деш долачу а тІехьаьле ала хІама доацаш дика я. Укх 5—6 шера дика эргабьянна дІаэттаб колхоза боахам. Иштта дог гІоздоькхаш тоьлургба из кхы дІаэо а. Кхоана хургдолча вай ираза хьаст ба хьаьнала кьахьега лоаш дола адамаш.

З. МУТАЛИБОВ.

МОСКВА. Іаьржа доацача лаьттай зона централын районий юрта боахама Ілама-тохкама ин-ститута кІин-пырейни гибридий лабораторе кхенвй дукхха белок доаллача гурахьа дувча кІин керда гибридаш. Из дика хургьа кхы тІехьагІа хьалтІадургдолча кІишца а. Гибридашца белокаш 24,5 процентага кхоачаш я.

Сурта тІа (ьардехьара аьттехьа): йоккхачІа Г. Д. Лапченко, лаборантка А. Ф. Колобашкина дукхха белок йоаллача кІин керда сорташка хьожжаш бІа.

Н. Куленова сурт.
ТАСС. фотохроника.

ЮРТБОАХАМЕРА КЕРДАДАРАШ

КОЛАМИН ЯХА БИОГЕННИ СТИМУЛЯТОР

Коламни яхача керлача биогенни стимуляторо кІоргашка сихха дегІ дайт, дулх зинкгІа тІакхетийт, къе довш дожа коа тІара оалхазараш кІезигагІа хулийт. Из дагалъяй Еревански зооветеринарни института Іилмахоша, СССР юрта боахама Министерства Іилма-техничеки совето тІоагІьяй коа тІара оалхазараш леладелча цу препаратах пайда эцара рекомендацеш.

Іркагіча бесса хьаьна а йолаш, коачу Іама я коламни яхар. КІоргашта телача хІамаех етта еза из хІара денна. уж кхее йолаяьча хьалхарча дийнахье денз. Дийна йолаш эзача кІоргга кІиограмманна 5 миллиграмм а йолаш тел препарат.

Из тела хала дан. Эшаш йола коламни пипеткаца юст, тІакха кІоргашта тосса бол кийчьеш йолча шурех е хи- хІаэо из. КІоргашта из тайна бол тесса могабу Іуйрийна, цунах препарат дІатекса маььлиигехьа а.

Коламнюн Іогуйнатуд тІехьагІа керага бол дикагІа байт, фосфорштаи белокаши дегІах латара новкъостад ду. Оалхазараш ондалалара а царна дуьх тІакхетара а коламнюн новкъостад деш хилар оалхазараш леладелраша гучадаргда шоай боахамашка цунах пайда яйцача; керда биогенни стимулятор «Зооветсиба» складашка а «Союзреактив сбыта» тикашка а йолаш я.

(ТАСС).

СЭВ ПЛЕМЕННОЙ ГІУЛАКХАН

Кепа теха эрадьалъяй Іоаллаш деш а юртбоахамерча хьайбаш племенной гІулакхах а царна искусственни осеменения ярах а дола бюллетень. Юрта боахама йолча Віашш кьоастал дена Экономически Совета (СЭВ) Массазарча Комиссе яьча решенеи арахецаш да бюллетень.

ШоагІа арахецаш бюллетена тІа кепа тохаш да Комисеа 2-ІІа заседани хьежа а цо чІоагІдаь а дола документаш. Из дийнашоа йовзарьъя доахана а хьакхарий а мах барах йола керттера положенеш а. Хьаьта ишшта фуна дикага диллага бугІай мах бара эффективнигІа йолча методий хьакъехьара предложенеш а.. Бюллетена тІа яьзьяй СЭВ-а ченан долча мехкашкарча паччахьалкхеи племенной книжжий хьакъехьара положени а хьайбай племенной учета формуляташ цхьан лер тІа йола предложенеш а.

Книжжа тІарча каталогои фотографешеи йовзийт СЭВ-а членаш долча мехкашкара дикагІа йола бугІаш-производителаш.

Бюллетень пайдана хургда племенной станцеи, искусственни осеменене станцеи. хьайбаш леладеча фермай бохьлоцта.

(ТАСС корр.).

ЦИЦХОЛГАШТА ЙОЛА ХИМИЧЕСКИ БОАНГАШ

Итт процентага кхачалца дола ялат амбарашкарча зуламлераша хІаладеди да. Дьоттадаь латтача хІатийна кььсьта дохкха зе ду деткашен цицхолгашен.

Дукха ялат доадеча деткашен цицхолгашен наха кьолсам лоаттабу химически средстваша: цинка фосфид, натре арсенат, крысид. Хьаьта иштта хлорникринаи цианплавах хьаьюла газаш теха хІамаш тесс. Хіанз Центральни дезинфекционни института а Іилман кьыча учрежденеша а дагалъяй карга биъ кога тІара ялатий моастаГІашша дика кьовсам лоаттабеи йола средствашн.

Деткийн цицхолгаш дика доацу ратинаан яхача химикато. Царна тоссаи йолча маьхха чІорга, хьоара, кхыча продукташ доахаи хІоаттаи хиллаш хьаьи из. Оббаза ма хьаьча кІезиг-кІезига салаташ бІаь химически боанг алаш ма-ратинда цунах: дохьаж мз доаллий аьина цъьккхча легабуам а па беш, цицхолгаша юу, из, хІаьта из йиаь 5—8 ди доаллашеьа а дена.

Деткий -доадара дика я -массеех шера, шийх доаллаш дола дохьаж -дІакъасташ йола керда пивалил-индандион яха препарат а. Из санна йолча кхыча веществаташ юхе из белгалййола цо деткий доадаь па Іеш. хІатийна юкъе хулаш йола кхы тайпа седокхха хІамаш а йоаеш хилараш.

Амбарашкара ялаташ дуа ХІамаш йоаеш я цхьаькха химикат тиосемикарбазид. Бакъдар аьлча, пайданерча хьайбаташ а кхераме я из, цудухьа чІоагІа лоралуш болх бе беза цувца. Иштта ерга эца могаяь бахача нахага йохкаш а я. Из теха хІама йиаь 7—10 ди доаллашеьа а йоаю цо тайпа цицхолгаш цІагІара деткийн.

Ялат лоралеш йола химически препараташ — ратинда, зоокумарин, кхыираш хІанз промышленносто арахецаш я, дукхха кхыйола керда препараташ тохкам беш а я.

(ТАСС корр.)

УДОБРЕНЕШ—КХАШКА

Кастта хургІолча КПСС ЦК декабрьски Пленума дика кьахьегама совгІат кийчеш ба «Надтеречный» совхоза кьахьегамхой. Укхаза хІанз сихьъ минеральни удобренеи йохкаш аьтт хьатІадоагІача шера хьувьхьам дургбола кхашка. Аьккн а гурахьа а удобренеш яхкий 1100 гектар хиллад долча кхашка, цу дьъкье гурахьа дІадийна кІа тІа долча 200 гектара тІеи забга сахьта 200 гектара тІеи удобренеш тайсай.

Совхоза боахлоца дика кхетаду, цу чакхдолхоаха агрономически гІулакхаша пеко йовзийца боахама пайда дурбеларча. ДикагІа хьувькьалерга хІлар. Цхьабакъа, доахан хІанз а доаеш боселкка доаждау бежа Іуно Хамидов Іаьхьдье, шийна тІачІоагІдаьеь 250 бежанцара цхьаькха ца кьастийташ дика лелаларан совгІа дерста а да цун Іулацара доахан.

Хьалъала балхаш а деш колхоза юкъара боахам дегІабоалабара колхозхоша дьъчун а деш долачу а тІехьаьле ала хІама доацаш дика я. Укх 5—6 шера дика эргабьянна дІаэттаб колхоза боахам. Иштта дог гІоздоькхаш тоьлургба из кхы дІаэо а. Кхоана хургдолча вай ираза хьаст ба хьаьнала кьахьега лоаш дола адамаш.

Дукха ха йоаццаи доалаьхаьа хІанз кхашка хьожжаш болча ха-

ка лоаман районашка де дезар наха бе болх хулийлларга да, хІана аьлча дьъттаи кІезига а долаш, болх ба йиш ба 20—30 совлеиагІа а болаш я уж районаш.

Ховш ма хиллара, шоай Іалама-экономически хьалашка диллача хьайбаш леладарга хьа достам болаш хила деза лоаманча колхозий боахамаш. Хіаьта хьайбай боахам маюта дегІабоалабар Іаьхьа заМалахь наха бе болх хулийтаргбола никъъ ба. Цу тІа а аххан беттанкарчул дукхагІа кхъьега деза хьайбашта Іуиал деш Іама заьнеш. Хьаьта а хьайбай иІеиига да лоаман колхозашка. Юккъера лаьрхІача цхьан колхоза кхоачаран 130 етт а болаш 500 бежаяа 700 устагІеи мара бан. Цу колхозашка кхаба тоьо яреп дукхагІа а кІезигагІа да уж хьайбаш. ДукхагІа дебадеш дезарашш жа да, хІана аьлча колхозаша духхьала жена хьегаш дола кьа хьалхарча квартале ахоалагІча квартальчул 1,5 — 1,7-зза дукхагІа да. Дулха лаьрхІа хьайбаш кхабара аьттув дукхагІа болаш да лоамарча колхозий Іалама хьалаш.

Колхозошта массе хана я бе болх хилийтара проблема кхоастаяра иштта дебаде деза шурийна кхоаба дохьа а. Болх йиш йола колхозхой мелаб а, дукхагІа беркат хьалдарглар дулха кхоаба хьайбаш да е шурийна кхоабз доахан да а, даьгІенаи хилар а терхал а деш. хІара боахамо ший хьалаиика хьежжа де дезаш гІулакх да боахама маглагІа дакъа да дукхагІа дегІаоозаладе дезар, яхар.

Сомий бешамаш йоІлаген нокхарий леладелген, колхозхошта бе болх хилийтарал совнагІа, колхозашта боккха гІа нах хилараи, хІана аьлча нахьъаш дика хилча эшшачо метте атта дІайохьалургья ярахецаш йола продукци, хІаьта муьхьа наха бе болх а хьабарга. Цу тайпара поагІашш собни предприятеи йоккхача боьхонца карарца деза производственни управленеша. Лоамара колхозаш чуйоагІача производственни управленеша чуэлоагІа экономически из бола боахамаш а. Цу низ болча колхозийн совхозийн новкъостаца аттагІа вІашГІехьардда промышленни предприятеи йоккхагІа.

Ш. ДАЦАЕВ.

29 НОЯБРЬ—ФНРЮ ДIАКХАЙКАЯЬ ДИ

СОЦIАЛИСТИЧЕСКИ ЮГОСЛАВЕ КЪАМАЙ ЦIЕЙ

Югославе герба тIа Федеративни Югославена чуйойаIIя ях социалистически республика хъахьохъаш болча ях алапна кIал лятт ди — 29-XI-43. Цо белгалдохкех тIа Югославе хъхинна ди. Цу дийнахьа мукъаьхьххача территореча йоккха йоалача йIаще яхача городоке хилар хургIойола паччахьалхкех строина лерл алла йолл. Югославе хъаьх мукъадаккхара антифашистски вечa (АВНЮЮ) 2-гIа сесси.

АВНЮЮ Iаххайкаяьр халька правительства ергIачча балхахоначаша Югославе зайконаш арадоаха а исполнительни а лаьхера органа я ваина. Цу хана Лондоне хинна югославски эмигрантски правительство законни правительства йоккхаш яр. Хьаьта хьалхагIа хинначa Югославе паччахьана мехка кха тIома хьаьлеха ваьр. ХургIойола Югославена белгалъяьр оформительни республиканскин сторой.

Яйпе исторически заседани хинна ши шу даьнначуд тIехьагIа Учредительна собране тIайпаар моиварн дIайоккхаш а Югославе Федеративни Халька Республика дIаIхайкаеш а хилар хьаьхийна йолл декларации.

Кердача тайпах йолча Югославски паччахьалхкенна ларбаш ешначa АВНЮЮ сесси 29-ну диварн ФНРЮ, хIинцарга Югославе Федеративни социалистически Республика, дIахкайкаяь 18 шу диварн кердача къаьхгачна толамашца, керда промышленни предприятеш болх бе йолаялийтарча нахка боагIа тIехьагIа хьаьхегамхой.

Укх тIехьажча хана докхний толамаш дьхьал Югославе къаьхгачкхоша халька болхам дегIабоалабаре. Укх тIехьажча шерашка чIоагIга хувцаенний Югославе социални структура. ТIом хьаьлеха мехка юрташка баха нах 75 процент бар, вешта аьлча бокъонца гуш дар из аграрни мохк хилар. ХIинца юрта бохкаме къаьхгаш мехкарча нахах дIаенеш кIезигатIа ба, е 49 процент.

ХIинца промышленно-аграрни мохк хиннаб Югославе. Баханга нахка сагатсех лаьрхIача кхоссавчу дуккатIа лакхенний къаман доход. Къаман доходах 76 процент общественна секторо хьаьш я. Ерриге промышленность, торговля, транспорт паччахьалхкен карара я. Промышленни производство юкъера дегIаяр щера юкъера лаьрхIача ух тIехьажча хана 11 процент гаргIа я. 1963 шерашкахьара ер шера из хиларе 12 процент, шозза хIама даккхаш аьлна дуккатIа доаккх мехка кIа тIом хьаьлеха 1939 шера даьккхачунца нийсинна.

Социалистически секторе башха дуккха лаьтта дац — 13 процент гаргIа мара (ух гаргIагарча хана из цифр 27 процентгара хьожаш лакхлургьа). Цхьабакъа, цо дуун я хIатт рыночни продукцех 40 процент.

УнахIенача лардаш тIа деIаухаш латт хIама Советски Союзан Югославе югославски паччахьалхкенна ларбаш ешначa АВНЮЮ сесси 29-ну диварн ФНРЮ, хIинцарга Югославе Федеративни социалистически Республика, дIахкайкаяь 18 шу диварн кердача къаьхгачна толамашца, керда промышленни предприятеш болх бе йолаялийтарча нахка боагIа тIехьагIа хьаьхегамхой.

Укх тIехьажча хана докхний толамаш дьхьал Югославе къаьхгачкхоша халька болхам дегIабоалабаре. Укх тIехьажча шерашка чIоагIга хувцаенний Югославе социални структура. ТIом хьаьлеха мехка юрташка баха нах 75 процент бар, вешта аьлча бокъонца гуш дар из аграрни мохк хилар. ХIинца юрта бохкаме къаьхгаш мехкарча нахах дIаенеш кIезигатIа ба, е 49 процент.

Х